

Ešte ku slovenským názvom netopierov

Jozef SLÁDEK

Lesnícká fakulta TU, T. G. Masaryka 20, SK-960 53 Zvolen, Slovensko

Once more to the Slovak names of bats. In this contribution the author comments his opinion on the Slovakian names of bats. He suggests that the Slovak terminology need not copy the Latin nomenclature and therefore it is not useful to have separate names for all the genera of the family Vespertilionidae.

National names of bats

V príspevku „Zachovajú sa slovenské názvy netopierov?“, uverejnenom v prvom čísle zborníka Netopiere, sa jeho autor R. Lehotský vyjadril veľmi kriticky ku menám netopierov, ktoré použil E. Brtek v druhom vydaní Veľkej knihy živočíchov (Korbel' & Krejča 1993). Podľa jeho názoru, tlmočiaceho mienku bratislavskej netopierárskej skupiny, „zavedenie takejto terminológie je takmer urážkou slovenského jazyka“ a preto používajú naďalej terminológiu „tak ako ju uvádzajú napr. autori Sládek & Mošanský (1985) ...“

Hoci takéto názory odzrkadľujú na jednej strane chvályhodnú zanietenosť pre poznávanie a výskum našej chiropterofauny, na druhej strane dokazujú aj nedostatočnú informovanosť o vývoji našej národnej terminológie živočíchov. Preto chcem uviesť na správnu mieru mylný záver, vyplývajúci z uvedeného príspevku, akoby som aj ja bol zástancom „slovenských názvov“.

V skutočnosti Dr. Brtek iste aj pod vplyvom mojich názorov nepoužil názvy cicavcov, ktoré sa uznávali za oficiálne od vydania kompendia Stavovcov Slovenska (Feriancová-Masárová & Hanák 1965). Hoci som vždy považoval za neúnosnú svojvoľnú zmenu názvov (a preto som používal pri publikovaní oficiálne názvy), predsa som už v 70. rokoch svoj názor jednoznačne formuloval v učebných textoch (skriptách) takto: „Pri výučbe aplikovanej lesníckej a poľovníckej zoológie sa nemôže dodržiavať dôsledne Feriancova koncepcia národnej terminológie, ktorá nerešpektuje praktické kritériá. Zhodujeme sa s názormi spomínaných zoológov (Hanák & Heráň 1975), pretože nimi zastávaná koncepcia lepšie vyhovuje potrebám praxe a aj pre nezoológov sú mená zrozumiteľnejšie a konkrétnejšie. Napr. takmer všetky rody z čeľade netopierovitých označujú títo autori menom netopýr, zatiaľ čo v slovenčine boli utvorené pre ne mená netopier, večernica, raniak, uchaňa, ucháč a lietavec“ (Sládek 1979 v kap. o národnom názvosloví na str. 96–97).

V 80. rokoch sa v rámci Slovenskej zoologickej spoločnosti pri SAV vytvorila Názvoslovná komisia, ktorá pod vedením Prof. Hensela vypracovala a uverejnila „Zásady tvorby slovenského menoslovia živočíchov (Hensel et al. 1987). Keď som r. 1988 bol jedným z oponentov „Návrhu na slovenské názvoslovie cicavcov fauny ČSSR“, vo svojom posudku som sa tiež konkrétne dotkol názvov netopierov. Ako jeden z podstatných prínosov návrhu

som totiž označil aj „uprednostnenie praktických kritérií pred vedeckými a filologickými ... Za veľmi významné považujem tiež odstránenie množstva rodových mien (napr. pri netopieroch), čo zodpovedá 4. bodu odporúčani v publikovaných zásadách ...“ (Sládek 1988).

Čiže stotožňujem sa s terminológiou netopierov použitou dr. Brtekom vo Veľkej knihe živočíchov a tým, ktorí s ňou nesúhlasia, odporúčam porovnanie slovenských mien s menami cudzími. Potom zistia, že aj v krajinách, kde má chiropterológia dlhšie tradície než u nás, uprednostňujú praktické aspekty terminológie a takmer všetky druhy netopierov označujú jedným rodovým menom (anglicky bat, nemecky Fledermaus, maďarsky denevér). Takže aj netopier veľký potom nebude musieť niekomu pripomínať poslovenčený český názov (Lehotský 1995), pretože *Myotis myotis* má druhové meno veľký nielen v češtine, ale aj v nemčine, angličtine, španielčine, francúzštine, taliančine, poľštine, v ruštine, a iste aj v ďalších zo 17 európskych jazykov, ktoré som si nevedel preložiť v Mohrovej Glossariu (Mohr 1961).

Na záver ešte chcem pripomenúť, že som považoval za nedostatok skutočnosť, že v názvoslovnej komisii zoponovaný návrh (17. 11. 1988) sa neuverejnil v nejakom periodiku, dostupnom pre všetkých zoológov a neumožnilo sa jeho pripomienkovanie. Lehotského príspevok napovedá, že ešte aj dnes by to bolo aktuálne. Zároveň však potvrdzuje aj známy fakt z pedagogickej psychológie, že pod akými názvami sa naučíme určité objekty (živočích) poznať, také považujeme za „normálne“. Z aspektu súčasnosti možno ako pozitívum nových názvov označiť aj to, že priblíženie sa slovenskej terminológie ku európskej je v úplnom súlade so všeobecnými integračnými snahami na úseku vedy.

Literatúra

- FERIANCOVÁ-MASÁROVÁ Z. & HANÁK V., 1965: *Stavovce Slovenska IV. Cicavce*. Vyd. SAV, Bratislava, 336 str.
- HANÁK V. & HERÁŇ J. (eds.), 1975: Přehled soustavy a české názvy savců. *Lynx (Praha)*, n. s., *Supl. IV*: 1–146.
- HENSEL K. et al., 1987: Zásady tvorenia slovenského menoslovia živočíchov. *Kultúra slova*, **21** (10): 346–356.
- KORBEL L. & KREJČA J. (eds.), 1993: *Veľká kniha živočíchov*. Príroda, Bratislava, 347 pp.
- LEHOTSKÝ R., 1995: Zachovajú sa slovenské názvy netopierov? *Netopiere*, **1**: 113–114.
- MOHR E., 1961: *Glossarium Europae mammalium terrestrium*. Ziemsen Vrl., Wittenberg Lutherstadt, 71 pp.
- SLÁDEK J., 1979: *Lesnícka zoológia s entomológiou. (Základy ekológie, etológie a systematiky)*. VŠLD, Zvolen, 110 pp.
- SLÁDEK J., 1988: *Oponentský posudok návrhu RNDr. L. Brteka, CSc. a RNDr. B. Matouška, CSc. na slovenské názvoslovie cicavcov fauny ČSSR*. Nepublikovaný rukopis (Kópia z 30. 5. 1988 v archíve autora).
- SKLÁDEK J. & MOŠANSKÝ A., 1985: *Cicavce okolo nás*. Osveta, Martin, 247 pp.

došlo 7. 10. 1996